

ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК БАЗОВА СКЛАДОВА ЛЮДСЬКОЇ ПРИРОДИ

У певному сенсі слово «доброчесність» справедливо поставити в один ряд із такими словами, як любов, щирість, щастя, чеснота, справедливість, здоровий глузд. І хоча з ходу розтлумачити значення таких слів може бути доволі нелегким завданням або взагалі неможливим, тим не менш зазначені слова доволі успішно та з високою регулярністю вживаються у повсякденному житті. Легко почути побажання про щастя та любов. Батьки, наприклад, завіряють у любові своїх дітей. При вступі до шлюбу наречені дають обітницю про подружню вірність. Пацієнт ввіряє своє здоров'я лікареві. Справді, дійсність така, що не всі поняття можуть бути подані опосередковано через інші поняття (тобто мати вичерпане пояснення або мати чіткі межі). Така обставина, частково, пов'язана з тим, що наведені вище слова торкаються фундаментальних понять людської природи.

Спроби характеризувати людську природу, у тому числі й зрозуміти складові доброчесності, сходять до філософів давнини. За Гесіодом, давньогрецьким філософом (VIII-VII ст. до н. е.), шлях до чесноти (доброчесності) тяжкий і важкий, вона не дається від народження, а вимагає постійних життєвих зусиль. Співвітчизник Гесіода Сократ (прибл. IV ст. до н. е.) вважав джерелом доброчесності розум людини, а вищу чесноту, яка містить у собі всі інші, вбачав у мудрості. Платон (прибл. IV ст. до н. е.), учень Сократа, у цілому поділяв думку свого вчителя про те, що доброчесність – це знання. Платон розрізняв чотири чесноти: мудрість, мужність, справедливість, поміркованість. На думку філософа, чесноти спираються на властивості душі. Тобто, мабуть, мова йдеться про складові доброчесності, про те, що вони мають узгоджуватися між собою. Наприклад, за Платоном, нестримана людина прагне до того, що завдає їй шкоди, на противагу цьому поміркована людина прагне до того, що добре і корисно. У свою чергу прагнення до доброго й корисного є ознакою мудрості, тоді як прагнення до того, що шкодить, є ознакою безглуздя. Тому мудрість і помірність завжди поєднуються одна з одною. Далі, Аристотель розрізняв чесноти волі (етичні) й чесноти розуму, і безпосередньо пов'язував доброчесність із щастям, вбачав у чесноті не тільки шлях до щастя, але й важливу частину самого щастя. Аристотель вважає, що нерозумна (чутлива) частина душі підкоряється її розумній частині.